

УДК 336.1,
JEL Q14

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2020.59.0.5915>

ПРО ОСОБЛИВОСТІ МОБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Ярослав Дропа, Марта Петик

Львівський національний університет імені Івана Франка
79008, м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: yaroslav.dropa@lnu.edu.ua; marta.petyk@lnu.edu.ua

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу ефективності процесів формування та використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами України. Метою статті є визначення сутності та джерел формування фінансових ресурсів, аналіз їх структури та динаміки, пошук напрямів поліпшення фінансового забезпечення аграрних підприємств України у складних соціально-економічних та політичних умовах господарювання. Для досягнення поставленої мети у статті використано такі методи: логічний, абстрагування, узагальнення, деталізації, групування, систематизації, статистичні, табличні та графічні.*

У статті розкрито сутність та джерела формування фінансових ресурсів аграрних підприємств, проаналізовано динаміку капітальних вкладень в аграрний сектор України та їхню структуру за джерелами фінансування. Оцінено співвідношення між джерелами формування фінансових ресурсів сільського, лісового та рибного господарства в Україні та проведений аналіз фінансових результатів. Запропоновано напрями поліпшення фінансового забезпечення діяльності вітчизняних аграрних підприємств.

***Ключові слова:** фінансові ресурси, власний капітал, кредити банків, кредиторська заборгованість, валовий внутрішній продукт, капітальні вкладення, фінансові результати, аграрні підприємства.*

Постановка проблеми. Сьогодні умови ведення господарської діяльності вітчизняними підприємствами є надзвичайно складні, оскільки на території країни ведуться військові дії, поглиблюється соціально-економічна криза, зростають темпи інфляції та посилюється нестабільність на фінансових ринках. В умовах реформування господарської системи України ефективна діяльність суб'єктів господарювання є ключовою умовою стабільного функціонування національної фінансової системи. Особливе місце в економіці України займає аграрна сфера та сільськогосподарські підприємства зокрема, оскільки саме у цьому секторі вітчизняні підприємці мають значний нерозкритий потенціал. Окрім цього, Європейський Союз відкрив ринки для українських аграрних товаровиробників, продукція яких користується значним попитом, а їхні позиції на європейському ринку мають підстави до зміцнення.

Варто зазначити, що аграрна сфера є однією з небагатьох, яка має міцні конкурентні позиції на світовому ринку та можливості до реалізації продукції з високою доданою вартістю. Проте, для їх закріплення та зростання необхідна наявність на вітчизняному ринку доступних за ціною та прийнятних за ризиками залучення фінансових ресурсів, оскільки вітчизняні фермерські господарства, зазвичай, сьогодні використовують власний капітал, короткотермінові позики банків і кредиторську заборгованість. Така ситуація не дає змоги їм інвестувати фінансові ресурси у модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази, тому не сприяє підвищенню якості сільськогосподарської продукції як головного чинника зростання конкурентоспроможності. З огляду на зазначене вище, важливим та актуальним напрямом досліджень в умовах сьогодення є пошук напрямів мобілізації необхідних обсягів капіталу аграрними підприємствами з метою освоєння нових ринків та створення передумов для забезпечення економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам поліпшення фінансування аграрних суб'єктів господарювання та пошуку напрямів ефективного використання їхніх фінансових ресурсів присвячена велика кількість праць вітчизняних науковців, зокрема: перспективні напрями формування фінансових ресурсів окреслювали у своїх дослідженнях Т. В. Зінченко [2], О. А. Коваль [3], С. В. Ковальчук [4], Г. С. Майдура [7], І. М. Панасейко [10], Л. Ф. Новікова [10]; способи удосконалення фінансового забезпечення висвітлювали у своїй статті І. В. Абрамова [1], Г. Є. Мазнев [6], О. С. Пристемський [11], І. В. Томашук [12]; шляхи нарощення фінансового потенціалу аналізували М. І. Крупка [5], Н. В. Трусова [13], С. І. Урба [5], А. І. Орехова [9] та ін.

Зважаючи на значну кількість публікацій, присвячених вирішенню проблем у сфері мобілізації та використання фінансових ресурсів аграрних підприємств, сьогодні додаткового дослідження потребують альтернативні інноваційні джерела формування капіталу в умовах кризи, ефективні напрями інвестування грошових коштів з метою зміцнення конкурентоспроможності, шляхи нарощення фінансового потенціалу аграрної галузі.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності та джерел формування фінансових ресурсів, аналіз їх структури та динаміки, пошук напрямів поліпшення фінансового забезпечення аграрних підприємств України у складних соціально-економічних та політичних умовах господарювання.

Для досягнення поставленої мети у статті використано такі методи: логічний, абстрагування, узагальнення, деталізації, групування та систематизації – для розкриття сутності та визначення джерел формування фінансових ресурсів аграрних підприємств; статистичні методи – для оцінки ефективності формування та використання капіталу досліджуваних суб'єктів господарювання, табличні та графічні методи – для наочного відображення процесів мобілізації та ефективності використання фінансових ресурсів аграрними підприємствами України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За весь період існування української держави сільському господарству та пов'язаним з ним галузям завжди відводилася провідна роль. З часів здобуття Україною незалежності було багато сказано та зроблено з метою створення передумов для ефективного функціонування аграрного сектору, проте більшість реформ не дали позитивного результату і аграрні підприємства надалі залишаються сам на сам зі своїми проблемами, ключовою з яких є недостатнє фінансування основної діяльності та її розвитку. Окрім дефіциту фінансових ресурсів сільськогосподарські підприємства часто функціонують у стані

кризи, яку спричиняють низка чинників (вільне ціноутворення, невідгідний обмін продукцією з іншими видами діяльності, висока вартість банківських позик, негативні макроекономічні тенденції в країні тощо), що роблять їх слабкими у ринкових умовах господарювання. Така ситуація вимагає дієвої фінансової політики уряду у сфері підтримки діяльності аграрних підприємств з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Варто зазначити, що проведення реформ у сільському господарстві так і не сприяли поліпшенню фінансового забезпечення та залученню інвестицій в аграрну сферу. Про це свідчить падіння абсолютного обсягу капітальних вкладень у сільське, лісове та рибне господарство України упродовж 2018 – 2019 років на майже 70 млн грн або на 10,55 % (рис. 1). Ідентична ситуація простежується з динамікою частки аграрних капіталовкладень у їхньому загальному обсязі, яка за період 2018 – 2019 років знижилася з 14,33 % до 9,48 %, тобто на 4,85 відсоткові пункти.

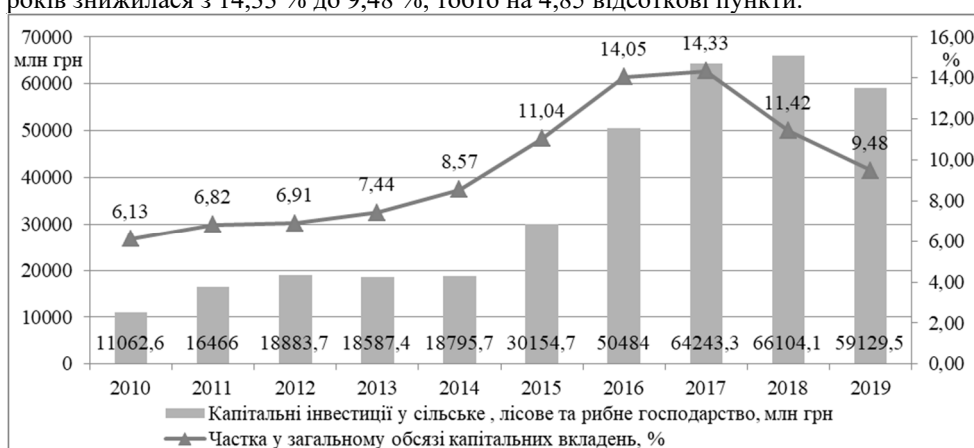

Рис. 1. Динаміка капітальних вкладень в аграрну сферу України упродовж 2010 – 2019 років

Джерело: побудовано автором на підставі [8]

Це підтверджує негативні тенденції, які спостерігаються у сільському, лісовому та рибному господарстві в останні роки та необхідність проведення політики фінансового стимулювання, бо, у порівнянні з іншими видами економічної діяльності, аграрна сфера має низьку привабливість для інвесторів через високу невизначеність в отриманні кінцевих результатів.

Окрім цього, варто звернути увагу на структуру капітальних вкладень у сільське, лісове та рибне господарство за джерелами фінансування (рис. 2), яка свідчить, що лівову частку у ній займають власні фінансові ресурси (у порівнянні з 2018 роком їхня частка знизилася на 4 відсоткових пункти та становила 86,8 %). Тривожним виглядає частка кредитних ресурсів у сукупних капітальних вкладеннях аграріїв, хоча оптимізм вселяє її приріст з 8,51 % у 2018 році до 12,71 % у 2019 році (на 4,2 відсоткових пункти). Інші джерела не мають суттєвого значення у фінансуванні інвестицій в необоротні активи і їхня частка становить менше 1 %.

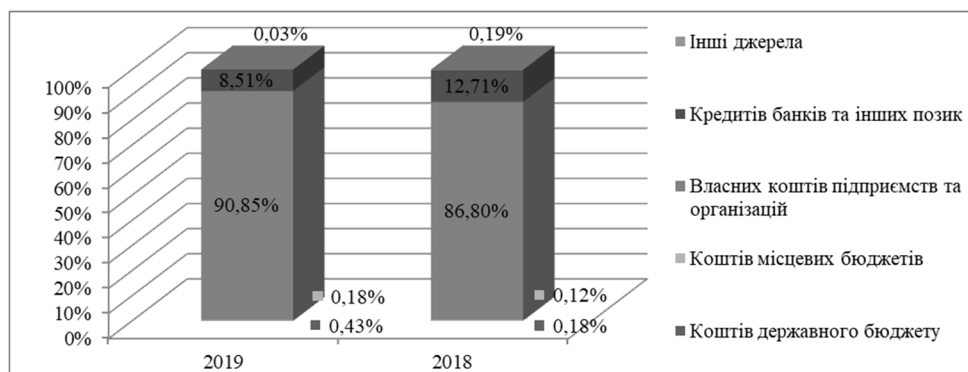

Рис. 2. Структура джерел фінансування капітальних вкладень в аграрному секторі України у 2018 та 2019 році, %

Джерело: побудовано автором на підставі [8]

Мобілізацію капіталу сільськогосподарські підприємства проводять традиційно з власних і позикових, внутрішніх та зовнішніх джерел. Аграрні суб'єкти господарювання у розвинених країнах, зазвичай, фінансують свою діяльність за рахунок статутного капіталу, чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, коштів інвесторів, облігаційних та банківських позик. Окрім цього вони співпрацюють зі страховими, факторинговими та лізинговими компаніями та не можуть обійтися без державної фінансової підтримки у вигляді дотацій, субсидій і гарантій. Тобто аграрні підприємства використовують і поєднують ринкові та державні механізми формування фінансових ресурсів.

На наш погляд, фінансові ресурси аграрних підприємств можна визначити як вартісне вираження джерел формування їхніх активів, які призначені для ведення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності з метою забезпечення розширеного відтворення, соціального і культурного розвитку.

Достатність фінансових ресурсів у підприємств аграрного сектору є ключовим чинником стабільного їх функціонування, а нарощення можливості подальшого залучення капіталу окреслюють перспективи стратегічного розвитку. Ефективним процес фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств вважають тоді, коли він дає змогу у повній мірі мобілізувати необхідні фінансові ресурси, які допоможуть профінансувати господарську діяльність та створити передумови для розширеного відтворення.

На формування капіталу сільськогосподарських підприємств значний вплив має сезонний характер виробничого процесу, тривалий період відтворення основних засобів (землі), великий розрив у часі між витратою фінансових ресурсів та отриманням результату, безперервність виробництва, щорічна залежність отримання урожаю від сприятливих природних умов, постійна потреба у залученні кредитних ресурсів.

Загалом чинники, які прямо впливають на забезпеченість аграріїв достатнім обсягом фінансових ресурсів можна умовно згрупувати у дві групи: позитивні і негативні. Перша охоплює реалізацію основних засобів, нарощення дебіторської заборгованості, підвищення ліквідності готової продукції на складі, надання позик, нарощення обсягу виторгу, поточних фінансових інвестицій, грошових засобів на рахунках тощо. До негативних чинників відносять: висока ймовірність появи протермінованої дебіторської заборгованості, погашення короткотермінових кредитів

відволікає власні кошти, часта потреба проводити виплати готівкою, значний вплив на фінансову діяльність загального підвищення рівня цін [2, с. 78].

Окрім цього, для підтримання високої якості і, відповідно, конкурентоспроможності сільськогосподарським товаровиробникам необхідно мобілізувати фінансові ресурси у значних розмірах для придбання чи оновлення техніки і технології. Багатьом з них це складно зробити через дефіцит власного капіталу та відсутність доступних позикових джерел, тому у розвинених країнах великим попитом серед аграріїв користуються лізингові послуги, які також здобувають популярність і в Україні. Лізинг дає змогу придбати їм необхідні дороговартісні машини та обладнання значно легшим способом та з меншими витратами, тому держава має стимулювати розвиток цього виду діяльності, який суттєво сповільнився у вітчизняній економіці після світової фінансової кризи 2008 року.

Важливим джерелом залучення фінансових ресурсів у провідних країнах є розвинені фінансові ринки, проте можливість реалізувати на них корпоративні цінні папери напряму залежить від динаміки макроекономічних показників держави. Тому цим джерелом фінансування сьогодні мають змогу користуватися великі і фінансово стабільні агрохолдинги.

Ключовим показником у мобілізації фінансових ресурсів аграрними підприємствами є дотримання рівня автономії джерел фінансування, тобто збереження високої частки власного капіталу. На рис. 3 зображена динаміка фінансових ресурсів підприємств сільського, лісового та рибного господарства з виокремленням питомої ваги у них власного капіталу. Як показує діаграма, загалом за аналізований період обсяг фінансових ресурсів збільшився більше ніж у три рази, а найбільшого свого значення досягав у 2016 році – 1537319,1 млн грн.

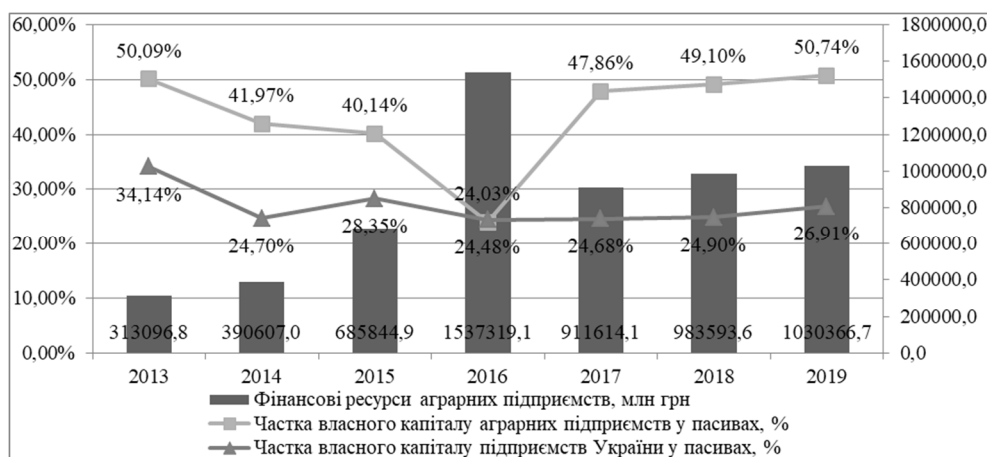

Рис. 3. Динаміка фінансових ресурсів аграрних підприємств України за 2013 – 2019 роки

Джерело: побудовано автором на підставі [8]

Частка власного капіталу у сукупних фінансових ресурсах коливалася у межах від 24,48 % у 2016 році до 34,14 % у 2013 році, а в 2019 році зросла на 2,01 відсоткових пункти, що свідчить про зміцнення фінансової незалежності. В середньому питома вага власних фінансових ресурсів знаходилася близько 25 % і цей рівень значно нижчий за загальнодержавний по усіх підприємствах України (за виключення 2016

року, де ці частки майже зрівноважилися). Це свідчить, що ступінь фінансової незалежності аграрних підприємств близько у два рази нижчий від середнього рівня від усіх вітчизняних суб'єктів господарювання.

Негативним явищем є також те, що у структурі фінансових ресурсів значна питома вага поточних пасивів і дуже низька частка довготермінових зобов'язань і забезпечень. Це доводить, що аграріям постійно необхідно шукати високоліквідні грошові кошти для погашення зобов'язань, термін яких настає найближчим часом. Така ситуація негативно впливає на ліквідність аграрних підприємств та забезпеченість їх власним оборотним капіталом. Тому у цьому напрямі важлива допомога уряду щодо надання їм пільгових довготермінових кредитів для формування інвестиційних ресурсів (рис. 4). Щодо довготермінових пасивів, то їхня частка за аналізований період в загальному знизилася з 13,74 % до 9,02 % (на 4,72 відсоткових пункти), а найнижче її значення становило 4,03 % – у 2016 році. Утім, упродовж 2016 – 2019 років спостерігаємо позитивну тенденцію, яка полягає у поступовому зростанні питомої ваги довготермінових зобов'язань (на 4,99 відсоткових пунктів) та зниження частки поточних.

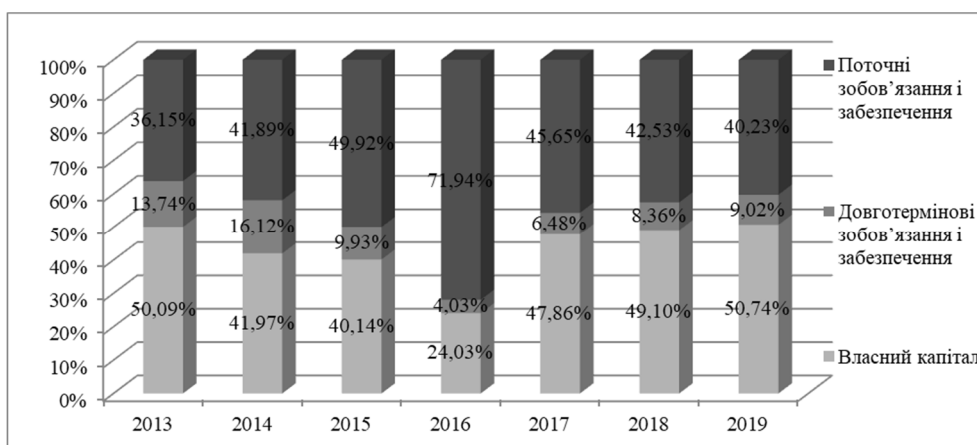

Рис. 4. Динаміка структури фінансових ресурсів аграрних підприємств України за 2013 – 2019 роки

Джерело: побудовано автором на підставі [8]

Важливим власним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів будь-якого суб'єкта господарювання є чистий прибуток, який відображає кінцеві результати діяльності підприємства, а його достатня величина може бути чинником активізації інвестиційної діяльності. На рис. 5 подано динаміку чистого прибутку (збитку) аграрних підприємств у порівнянні з усіма суб'єктами господарювання України.

Як бачимо, дані діаграми демонструють незначну тенденцію до зростання за аналізований період чистого прибутку аграріїв – на 76085 млн грн або більше ніж у чотири рази. Загалом варто зазначити, що абсолютні фінансові результати сільського, лісового та рибного господарства, зазвичай знаходилися на досить низькому рівні, хоча починаючи з 2017 року вони поступово зростають. Цікавим є той факт, що чистий прибуток (збиток) аграріїв не значною мірою зреагував на початок військових дій на території України і загострення економічної та соціально-політичної ситуації у 2014 році у порівнянні з усіма вітчизняними суб'єктами господарювання, які отримали

рекордний чистий збиток у цьому році – 590067 млн грн. Більше того, упродовж аналізованого періоду аграрна галузь України ніколи не була збитковою, хоча й отримувала не такий розмір прибутків, на який сподівалися. Це частково спростовує твердження про поганий інвестиційний клімат у цій галузі та дає вагомі підстави державі проводити результативну фінансову політику щодо залучення інвестиційних ресурсів у сільське господарство. Переконливим для цього є і той факт, що багато видів аграрної продукції давно здобули популярність за межами України (олія, пшениця, кукурудза, овочі і фрукти, молочна продукція та ін.), мають високу конкурентоспроможність, а їхні виробники володіють великими потенційними можливостями щодо освоєння нових ринків збуту.

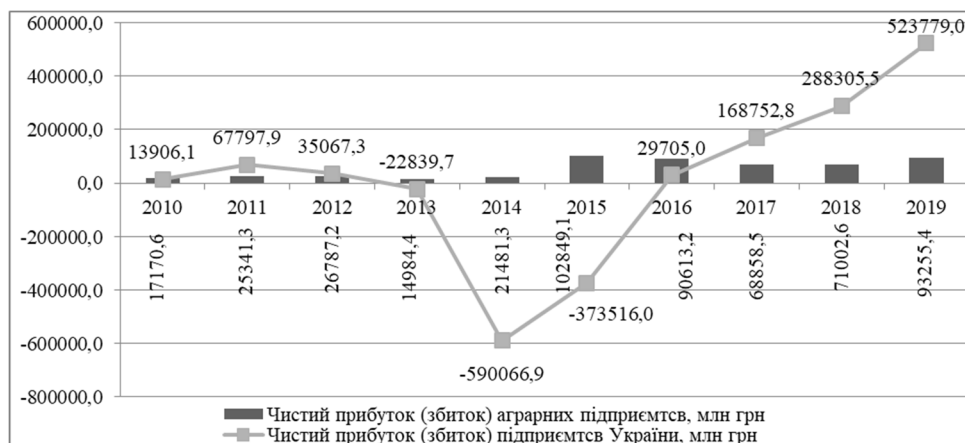

Рис. 5. Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств України упродовж 2010 – 2019 років, млн грн

Джерело: побудовано автором на підставі [8]

Отже, аграрна сфера значно меншою мірою реагує на кризові явища у порівнянні з іншими суб'єктами господарювання, хоча зростання чистого прибутку по підприємствах України, починаючи з 2016 року, відбувається швидшими темпами ніж у сільському, лісовому та рибному господарстві (578 % проти 2,9 %).

Протилежну тенденцію демонструє рентабельність діяльності аграрних компаній – вона за аналізований період завжди була вищою ніж середня рентабельність підприємств України. Більше того – рентабельність діяльності вітчизняних аграріїв упродовж 2010 – 2019 років ніколи не набувала від'ємних значень, навіть у кризових 2014 та 2015 роках (рис. 6). За аналізований період рентабельність сільського, лісового та рибного господарства майже не змінилася (знизилася на 0,2 відсоткових пункти), проте в останні два роки демонструє тенденцію до зростання (на 2,4 відсоткових пункти). Цікавими є факти високої рентабельності аграрного сектору (від 8,9 до 29,5 %) у кризових 2014 – 2016 роках у той час, коли більшість українських суб'єктів господарювання працювали з низькою збитковістю (-14,2 %, -7,3 %).

Результати проведеного аналізу формування та використання фінансових ресурсів аграрних підприємств України засвідчує їхній великий фінансовий потенціал, стійкість до кризових явищ важливе значення у розвитку національної економіки. Проте, для його успішної реалізації необхідна конструктивна та постійна підтримка держави.

Рис. 6. Динаміка рентабельності підприємств України за 2010 – 2019 роки, %

Джерело: побудовано автором на підставі [8]

На наш погляд, поліпшення фінансового забезпечення діяльності аграрних підприємств України сьогодні сприятиме: забезпечення доступності довготермінових банківських кредитів за допомогою повного або часткового компенсування витрат на їх обслуговування; створення умов для розвитку лізингу сільськогосподарської техніки; здешевлення страхових послуг, що допоможе зменшити наслідки несприятливих природних умов; державне інвестування у статутний капітал стратегічно важливих і перспективних суб'єктів господарювання; ефективне регулювання посередництва та ціноутворення на ринку агропромислової продукції з метою недопущення зловживань; створення сприятливих умов оподаткування; сприяння розвитку іпотечного фінансування; заснування державного резерву для покриття втрат виробникам внаслідок жорстких погодних умов; застосування проектного фінансування; поліпшити структуру капітального інвестування для оновлення основних засобів із залученням зовнішніх джерел тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні Україна є аграрною державою, тому ефективне функціонування підприємств у цій сфері є стратегічно важливим. Результативна діяльність аграріїв напряму залежить від повноти забезпечення фінансовими ресурсами їх господарської діяльності. Дослідження особливостей мобілізації фінансових ресурсів аграрними підприємствами України дала змогу констатувати наявність у них проблем у сфері пошуку додаткових джерел фінансування, оскільки у структурі переважають власний капітал та поточні пасиви. Окрім того, останніми роками простежується негативна динаміка обсягу капітальних вкладень в аграрний сектор та незмінна структура джерел їх фінансування, у якій переважають власні кошти. Проведене дослідження довело, що сільське, лісове та рибне господарства є досить стійкими до кризових явищ в економіці, а за аналізований період у них постійно простежувалися позитивні абсолютні фінансові результати та висока рентабельність у порівнянні з підприємствами України загалом.

На діяльність аграрних підприємств негативно впливають багато чинників, тому вони потребують захисту та допомоги держави передусім у поліпшенні фінансового забезпечення. Для стимулювання нарощення фінансового потенціалу вітчизняних аграріїв необхідно забезпечити доступність для них позикових ресурсів, створити

передумови для поліпшення інвестиційного клімату, проводити моніторинг за діяльністю фінансових посередників та ціноутворенням на ринку сільськогосподарської продукції, допомагати виходити українським підприємствам з високою конкурентоспроможністю на світовий ринок аграрної продукції, створити сприятливий механізм оподаткування. Загалом державі варто перетворити зростання аграрного сектору на вагомий чинник забезпечення соціально-економічного розвитку національної економіки України.

Список використаних джерел:

1. Абрамова І. В. Стан та перспективи фінансового забезпечення сільського розвитку // Наукові горизонти. 2018. №5(68). С. 44 – 51.
2. Зінченко Т. В. Формування фінансових ресурсів як джерело підвищення конкурентоздатності сільськогосподарського виробництва // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2012. Вип. 4. С. 76 – 82.
3. Коваль О. А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств // Економіка та держава. 2015. №5. С. 136 – 139.
4. Ковальчук С. В. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2010. № 4. Т. 4. С. 152 – 156.
5. Крупка М. І., Урба С. І. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України // “Інтелект ХХІ”. 2020. Вип. 6. С. 25 – 33.
6. Мазнев Г. Є. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору // Економіка АПК. 2014. №9. С. 5 – 13.
7. Майдура Г. С. Аналіз та оптимізація структури фінансових ресурсів для відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств // Облік і фінанси. 2015. №4(70). С. 105 – 111.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.11.2020 р.).
9. Орехова А. І. Аналіз стану фінансового потенціалу аграрних підприємств // Всеукраїнський науковий журнал “Актуальні проблеми інноваційної економіки”. 2018. №4. С. 28 – 32.
10. Панасейко І. М., Новікова Л. Ф. Формування капіталу аграрних підприємств в умовах економічної кризи // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка. 2017. Вип. 1(49). Том 1. С. 276 – 283.
11. Пристемський О. С. Фінансове забезпечення розвитку сільського господарства // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 26(1). С. 18 – 21.
12. Томашук І. В. Проблеми та перспективи фінансового забезпечення аграрного сектору вінницького регіону // Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №20. С. 698 – 704.
13. Трусова Н. В. Макроекономічний аналіз факторів формування фінансового потенціалу сільського господарства // Облік і фінанси. 2015. № 1. С. 120 – 125.

References

1. Abramova, I. V. (2018). Stan ta perspektyvy finansovoho zabezpechennya sil's'koho rozvytku [Status and prospects of financial support of rural development]. *Naukovi horyzonty – Scientific horizons*, 5, 44 – 51 [in Ukrainian].
2. Zinchenko, T. V. (2012). Formuvannya finansovykh resursiv yak dzherelo pidvyshchennya konkurentozdatnosti sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva [Formation of financial resources as a source of increasing the competitiveness of agricultural production]. *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Seriya:*

- Ekonomika i menedzhment – Bulletin of the Sumy National Agrarian University. Series: Economics and Management*, 4, 76 – 82 [in Ukrainian].
3. Koval', O. A. (2015). Osoblyvosti formuvannya finansovykh resursiv sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv [Features of the formation of financial resources of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 5, 136 – 139 [in Ukrainian].
 4. Koval'chuk, S. V. (2010). Finansovi resursy sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv [Financial resources of agricultural enterprises]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic Sciences*, 4, 152 – 156 [in Ukrainian].
 5. Krupka, M. I., Urba, S. I. (2020). Investytsiyne zabezpechennya rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Investment support for the development of the agricultural sector of the economy of Ukraine]. *"Intelekt KHKHI" – "Intellect XXI"*, 6, 25 – 33 [in Ukrainian].
 6. Maznyev, H. YE. (2014). Problemy finansovoho zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku ahrarnoho sektoru [Problems of financial support for innovative development of the agricultural sector]. *Ekonomika APK – Economics of agro-industrial complex*, 9, 5 – 13 [in Ukrainian].
 7. Maydura, H. S. (2015). Analiz ta optymizatsiya struktury finansovykh resursiv dlya vidtvorennya osnovnykh zasobiv sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv [Analysis and optimization of the structure of financial resources for the reproduction of fixed assets of agricultural enterprises]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 4, 105 – 111 [in Ukrainian].
 8. Ofitsijnyj sajt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. ukrstat.gov.ua. Available at: www.ukrstat.gov.ua (Дата звернення: 24.11.2020).
 9. Oryekhova, A. I. (2018). Analiz stanu finansovoho potentsialu ahrarnykh pidpryyemstv [Analysis of the financial potential of agricultural enterprises]. *Vseukrayins'kyi naukovyy zhurnal "Aktual'ni problemy innovatsiynoi ekonomiky" – All-Ukrainian scientific journal "Actual problems of innovative economy"*, 4, 28 – 32 [in Ukrainian].
 10. Panaseyko, I. M., Novikova, L. F. (2017). Formuvannya kapitalu ahrarnykh pidpryyemstv v umovakh ekonomichnoyi kryzy [Capital formation of agricultural enterprises in an economic crisis]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu: Seriya: Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University: Series: Economics*, 1, 276 – 283 [in Ukrainian].
 11. Prystems'kyi, O. S. (2017). Finansove zabezpechennya rozvytku sil'skohospodarstva [Financial support for agricultural development]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment – Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Economics and Management*, 26, 18 – 21 [in Ukrainian].
 12. Tomashuk, I. V. (2017). Problemy ta perspektyvy finansovoho zabezpechennya ahrarnoho sektoru vinnys'koho rehionu [Problems and prospects of financial support of the agricultural sector of Vinnytsia region]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, 20, 698 – 704 [in Ukrainian].
 13. Trusova, N. V. (2015). Makroekonomichnyy analiz faktoriv formuvannya finansovoho potentsialu sil'skohospodarstva [Macroeconomic analysis of factors shaping the financial potential of agriculture]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 1, 120 – 125 [in Ukrainian].

ON PECULIARITIES OF MOBILIZATION OF FINANCIAL RESOURCES BY AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Yaroslav Dropa, Marta Petyk

*Ivan Franko National University of Lviv, Svobody Ave., 18.
UA-79008 Lviv, Ukraine
e-mail: yaroslav.dropa@lnu.edu.ua; marta.petyk@lnu.edu.ua*

Annotation. The article is devoted to the analysis of efficiency of processes of formation and use of financial resources by the agrarian enterprises of Ukraine.

The purpose of the article is to determine the nature and sources of financial resources, analysis of their structure and dynamics, search for ways to improve the financial security of agricultural enterprises in Ukraine in difficult socio-economic and political conditions.

To achieve this goal, the following methods are used in the article: logical, abstraction, generalization, detailing, grouping and systematization – to reveal the essence and determine the sources of formation of financial resources of agricultural enterprises; statistical methods - to assess the effectiveness of the formation and use of capital of the surveyed business entities, tabular and graphical methods – to visualize the processes of mobilization and efficiency of use of financial resources by agricultural enterprises of Ukraine.

The article reveals the essence of financial resources of agricultural enterprises as a value expression of the sources of formation of their assets, which are intended for operational, financial and investment activities in order to ensure expanded reproduction, social and cultural development.

Sectoral features of financial resources formation are described and the main own and loan, internal and external sources of capital formation of agricultural enterprises are determined: authorized capital, net profit, depreciation deductions, investors' funds, bond and bank loans, state aid. It is noted that they use and combine market and government mechanisms for the formation of financial resources. Positive and negative factors influencing the mobilization and use of funds of agricultural enterprises are described.

The dynamics of capital investments in the agricultural sector of Ukraine and their structure by sources of financing are analyzed and the negative trends observed in agriculture, forestry and fisheries in recent years and the need for financial incentives are identified.

The correlation between the sources of formation of financial resources of agriculture, forestry and fisheries in Ukraine is estimated and the analysis of financial results is carried out. The results of the analysis show that the agricultural sector is much less responsive to crises than other businesses and has maintained high profitability in difficult business conditions.

The directions of improvement of financial maintenance of activity of the domestic agrarian enterprises are offered, in particular: maintenance of availability of long-term credits by means of full or partial compensation of expenses for their service; creating conditions for the development of leasing of agricultural machinery; development of insurance in the agricultural sector, which will help reduce the effects of adverse natural conditions; state investment in the authorized capital of strategically important and promising business entities; effective regulation of mediation and pricing in the market of agro-industrial products in order to prevent abuse, etc.

Key words: financial resources, equity, bank loans, accounts payable, gross domestic product, capital investments, financial results, agricultural enterprises.

*Стаття надійшла до редколегії 16.10.2020
Прийнята до друку 29.12.2020*